I. N. J.

DISSERTATIO MEDICA
DE

ABORTU SALUBRI,

QUAM
GRATIOSÆ FACULTATIS
MEDICÆ
PRÆSCITU
VENTILATIONI PUBLICÆ
EXPONET

D. JOHANNES BOHN, P. P.
RESPONDENTE
GEORGIO CHRISTIANO Werther / Lips.
MED. CULT.

D. 2. DECEMBR. M DCC VII.

LIPSIÆ,
Typis HÆREDUM BRANDENBURGERIANORUM.

12

I. N. J.

De

ABORTU SALUTARI.

§. I.

Bortum aliquando ſalutarem ſeu ſalubrem fieri poſſe, res paradoxa admodum videtur, ac Medici circumſpectiores ambigunt, pleriſque horum præcociorem Fœtus enixum rem omnino contra Naturam aſſerentibus, ex qua fœminæ plures longe periclitentur, quam ſub partu maturo ac tempeſtivo, propter hæmorrhagiam, febres ac convulſiones illum frequentius excipientes. Qualia quidem Symptomata plus metuenda, ſi ab injuria ſeu violentia externa præmaturior ejusmodi partus evenerit: utpote quod ſine Placentæ, ad receſſum ſpontaneum nondum diſpoſitæ, ſed Utero ſtrictius adhuc conferruminatæ, violentiore avulſione & cruenta maxime ſolutione fieri nequit. In ſpecie vero ſine geſtantis vitæ diſcri-

mine vix propinantur ac hauriuntur pocula abortiva: neque adeo raro obſervamus, per Divinam Nemeſin

Necis artifices arte perire ſua.

Confirmante idem *Hippocrate Epid. 5. t. 22. & 7. t. 27.* Quinimo per ſanctiones æque divinas ac humanas fœtus ejuſmodi præcox exturbatio frivola Homicidiis accenſetur, adeo ut *Tertullianus Apologet. c. 9.* ſcripſerit: *Etiam conceptum tantum utero, dum adhuc ſanguis in hominem delibatur, diſſolvere non licet. Homicidii feſtinatio eſt, prohibere naſci, nec refert, natam quis eripiat animam, aut naſcentem diſturbet. Homo eſt, qui futurus eſt.*

§. II.

Quamvis enim ex Medicorum turba nonnulli inveniantur, qui in quibusdam caſibus ancipitibus, ac ſi utero geſtans febre graviore & acuta laboret, qualis ſine præmatura Geſtati excluſione tolli alias commode haud valeat, Matris ſervandæ cauſa Abortum movere, i. e. infantem potius ſolitarium, quam una cum hoc Matrem, mortis diſcrimini exponere ſuadeant: ſaniores nihilominus magisque religioſi dubium hoc remedium deteſtantur, & plus quam nefarium pronunciant, *Hippocratem* atque *Galenum* ſecuti. Quorum *ille jurejurando & fide data*, nunquam tale quid ſe adhibiturum pollicetur: *Hic* abortum cientia offerre ac deſcribere in diverſis Commentariorum ſuorum locis, v. g. *in libr. quod animal ſit*, & *de ſimpl. medicam proœm.* nefas proclamat. Quibus accedit, quod nec illi, qui morbi acuti occaſione fœtum præcocius ejicere audent, quaſi hoc facto felicius exturbetur ille, fine ſuo potiuntur undiquaque: poſtquam Fœtus excluſio affectibus equidem præternaturalibus, a geſtatione immediate oriundis, levamini evidenti cedit, minime tamen cœteris, i. e. qui ab impprægnatione nullatenus depen-

dent,

dent, ac in se periculosi observantur; pereuntque crebrius foeminæ, Abortum, aut a sangvinis missione minus oportune vel largius administrata, aut a Pharmacis exturbantibus, passæ. Suppressis nimirum ab hoc ut plurimum Lochiis, quæ Natura, ob vires, modo per evacuationes præcedaneas, modo per partum præternaturalem, fractas, rite propellere nequit: quorum nihilominus defectus in hoc casu plus, quam alias, funestus valde deprehenditur. Hinc sine dubio paradoxus admodum videbor, si inter præsidia medica salubriora Foetus immaturioris exclusionem referam, & Obstetrices Chirurgosve adigere satagam, aliquando ut talem suscipiant. Discutiet nihilominus omnem in me vel præcipitantiæ, vel criminis, notam seu suspicionem Dissertationis præsentis contextus: modo cum ratione ac sine præjudicio eam legere, volupe fuerit.

§. III.

Discernunt communiter Abortum a Partu prædmaturiore seu anticipante: quasi prior ante septimum gestationis mensem ab imprægnatione fiat, vitali nunquam, vivo quamvis aliquando, prodeunte Foetu; posterior SeptimestremOctimestrem & nondum perfecte Novimestrem, cunctos vitales (si forsan Octimestrem ex vulgi opinione excipias) excludat. Mihi tamen Abortus notione in sensu generaliore hic utilicet, ut sub hac omnis Foetus enixus præmaturior, i. e. ante finem novi mensis, veniat, sive sponte factus, sive arte atque vi procuratus, modo talis ante tertium mensem non evenerit: utpote quo tempore vix aliquod foetus conspicuum apparet rudimentum, i. e. intra secundinas membris singulis distinctus per omnia conceptus.

§. IV.

Mei haud facio, hoc loco edisserere, quantum emolumen-

lumenti oportuna fœtus mortui exclusio, medicamentis vias laxantibus,& expultricem irritantibus adjuta,aut manu administrata,gestanti ac parturienti præstet,utramque non raro superstitem conservet:multo minus disquirere,quid *Hippocrates 2,epid, f.2*,sibi velit per hæc verba: *Abortus masculus sexaginta dierum in partuum suppressionibus salubris :* etsi *Riverius* partuum suppresliones per mensium imminutiones interpretetur, quas per hujusmodi abortum emendari credit; viis nempe, quæ hactenus occlusæ, per enixum præcocem referatis & sanguine ad Uterum uberius derivato, Qualem nihilominus interpretationem diversa momenta suspectam reddunt, v. g. quod vocabulum τόκος seu Partus & Catamenia ac Menstruorum fluor penes Scriptores nunquam Synonyma observentur; nec appareat, cur sexaginta dierum abortus in mensium difficultate solvenda majorem vim præ abortu plurium mensium aut partu naturali habeat. Unicum hoc præliminariter adverto, de Abortu per manum adornando hujusque exigentia seu emolumento superiorum seculorum monumenta (quæ mihi sane evolvere concessum) parum tradidisse, nedum multos modernorum Scriptorum, si unum alterumve eorum excipias, mihi hinc inde nominandos: qualem Chirurgiam nihilominus subinde necessariam admodum esse, ac salutarem contingere, Ratio perinde atque Experientia edocent.

§. V.

Nimirum inter varias illas utero gestantium ac parturientium molestias, quas Sexum muliebrem divina sustinere jussit justitia non adeo infrequens observatur fluor Uteri cruentus, qui modo in ipso partus termino, modo diebus ac mensibus antecedaneis, fœtui æque ac matri exitium minatur,

nisi

nisi provida ac promtior manus opem ferat, in utraque occasione foetum, i. e. sive perfectum ac maturum sive immaturiorem, & qui fatale exclusionis suæ nondum attigit, educens. Saltem antequam hoc ante terminum enixus naturalem seu decretorium suscipiatur, fluxus immoderatior, quem Galli *la perte du sang*, ajunt, a leviore prudenter discernatur. Cum non adeo raro contingat, gravidarum muliebria cruore manare, & quidem utplurimum periodice, per tres, quatuor, imo plures priores menses: atque hoc quidem sine gravidæ ac embryonis detrimento hujusque metu testantur præter *Brasavolam in Hipp. 5. Aph. 60. Solenandrum sect. 5. consil. 15. Schenckium obs. p. 574.* & *Rodoricum a Castro* &c. quotidiana Experientia, Quamvis nec vagæ semper prægnantű Hæmorrhagiæ uterinæ adeo timendæ sint, primis nimirum mensibus evenientes, nec profusiores. Mediis tamen ac ultimis sine notabili & mali ominis uteri irritatione nunquam fiunt, &, ni Molam, Abortum, portendunt: cujus periculum intenditur, si ex ruptura vasorum & abscessu seu separatione Placentæ ab uteri fundo, per violentiam atque impetum externum facta, tale quid evenerit.

§. VI.

Ita tamen ut, quemadmodum hæc Secundinæ separatio aliquando levior & quoad partem tantum, in principio contingit, tractu vero demum temporis major ac totalis evadit, usquedum corpus ejus ad ostium uteri ante Fœtum devolvatur, in priore casu fluor sanguinis primum observetur satis moderatus ac lentus, & aliquot interdum septimanas sub eo superstite infante, quinimo matris etiam viribus ad partus terminum mediocriter sufficientibus. Quatenus non per totum sui ambitum seu omnimode, sed quoad partem sui solum, avulsa Placenta, tantum adhuc sangvinis vitalis ab

Uteri

Uteri vaſis Embryoni conceditur, quantum ei ſuſtentando par: nec geſtans hoc mox enormius, i. e. ad Lipothymias & Spaſmos uſque, privatur; donec illius connexio totaliter ſolvatur, ſicque, niſi ſubitanea ſuperveniat medela, pereant ambo. Et memini juvenculam, Scribæ Uxorem, a percusſione vehementiore non tantum hæmorrhagiam mediocrem, ſed febrem etiam, Convulſiones cum torminibus abdominis gravioribus & præcordiorum anxietatibus vehementioribus paſſam, nec in fœtu per quatriduum aliquem deprehenſum motum, enixam tamen fuiſſe die trigeſimo puerulum, adſpectu ſeptimeſtrem, vivum, aſt brevi mortuum.

§. VII.

Uteri Hæmorrhagias periodicas innuit primo earum typus, quem obſervant; ſi nimirum hic periodo Catameniorum ſolenni reſpondeat: deinde quantitas cruoris promanantis minor hujuſque fluor lentus magis: ac tertio, ſi orificium uteri ſub fluore hoc clauſum nihilominus contrectetur, nullique partus dolores ſuperveniant; hincque probabile evadat, non ex ipſo Utero, verum e Vagina tantum, ſcaturire hunc laticem. Contra vagæ ſeu erraticæ magis judicandæ excretiones ſanguinolentæ, quæ fatale Menſtruorum periodicum minus obſervant, quæ copioſiores, & confertim magis prodeunt, quæ oſtium dictum patulum ac conatus partus comites ſibi habent.

§. VIII.

Quo diſcrimine ſuppoſito non parum autoritatis derogari videtur effato *Hippocratis* 5. aph. 60. *Si mulieri, utero gerenti purgationes* (hoc eſt, fluor uteri cruentus) *fiant, impoſſibile eſt, fœtum eſſe ſanum;* poſtquam contrarium hujus multijuga & tantum non quotidiana evincitur experientia: fluorem nempe ejuſmodi periodicum matri ac fœtui minus præju-

judicare, quam vagum, priorum potiſſimum quinque menſium, ubi parum adhuc ſucci vitalis materni infans ſibi impendi poſtulat. Quinimo periodica ejuſmodi evacuatio matri æque ac fœtui aliquando ſalutaris ac proficua deprehenditur, ſi illa ex plethoricarum forſan numero: utpote qualibus varia alias Symptomata geſtationem moleſtam reddunt, atque abortum metuere jubent; niſi ab iis per ſangvinis misſionem tempeſtivam præſerventur. Præterea periodici pariter ac vagi fluoris periculum gravius reddunt ac temperant utriuſque major minorque impetus & quantitas uberior parciorve Purgamentorum rejectorum: adeo ut intuitu hujus circumſtantiæ vaga etiam uteri hæmorrhagia aliquando ſine geſtantis ac geſtati diſcrimine fiat.

§. IX.

Contingit hæc, ut modo dictum, frequentius per avulſionem Secundinæ a Matrice, hincque ſolutam, ſi non continuitatem, certe contiguitatem, utriuſque hujus generis vaſorum: unde non, niſi enormior ac impetuoſior ſanguinis profuſio, illi ſimilis, ni major, quæ poſt partum naturaliter editum Lochiorum nomine venit, emergit. Qualem divulſionem ſeu ſeparationem præmaturam ac præternaturalem violentiæ externæ diverſæ patrant, Motus, exagitationes ac torſiones corporis nimiæ atque incongruæ, Lapſus, Percuſſiones, Succuſſiones ex vectione in curru, equitatione rudiore &c. quibus accenſeri debent Ira & Terror vehementior, item Metus atque angores exquiſitiores, una cum Tonitru fragoribus & Fulguribus horridis, cuncta Spiritus violentius exagitantia, perinde ac cœteri motus corporis & ſolidarum partium mechaniſmum conturbant. Peculiare avulſionis ejuſmodi præternaturalis cauſarum genus conſtituit Funiculi umbilicalis extraordinaria circa hanc vel illam Fœ-

tus partem circumvolutio, qva ille sub motibus hujus non inordinatis tantum, sed moderatioribus etiam, eousqve abbreviatur seu tenditur, ut Secundinam sibi continuam attrahat ac secum hinc inde abripiat, seu plus minus avellat, cum subseqvente necessario sanguinis immoderatiore profusione. Nec improbabile est, eundem Funiculum a prima Fœtus formatione bréviorem simile qvid præstare posse: qvalem in natis autopsia aliqvando sistit, & ego vix tres ulnæ qvartas eundem æqvasse, memini.

§. X.

Qva Placentæ avulsione, sive cum impetu præcipiti, sive lente ac pedetentim magis, facta, Utero illa reagglutinari neqvit, unde copiosior sanguinis fluor, qui nisi hac & Fœtu exclusis cessat. Post partum qvippe naturalem & expulsis hactenus uteri contentis, hujus compages spongiosa ordinarie sensim sensimqve ad molem sui naturalem constringitur, hinc oscula vasorum avulsorum cum uteri acetabulis subsident ac obturantur, & Lochia successive imminuuntur: ast in secessu ejusdem Placentæ intempestivo ac violentiore, qvamdiu Uterus a Fœtus Secundinorum mole distensus tenetur, qvinimo ab heterogeneis his sibi molestis ad expulsorios conatus plus irritatur, vasa dicta sanguifera eousqve hiant & patula manent, donec illis rejectis hic ad pristinam & naturalem magis figuram atqve ambitum se denuo recipiat, i. e. parietes ejus undiqvaqve demum constringantur simulque comprimantur oscula vasorum, sanguinem hactenus effusius eructantia; qvod interdum satis tarde fieri solet. Eqvidem post lacerationem involucrorum fœtus subductis aqvis imminuitur plus minus idem Sanguinis profluvium, nunqvam tamen penitus sistitur: qvod Uterus ad aliqvalem tantum, nondum ad omnimodam, sui constrictionem redire valeat,

valeat, qvamdiu a contentis cœteris, Fœtu nempe ipso ac Secundinis, adhuc molestatur.

§. XI.

Hoc E. Phœnomenon sanguinolentum, qvia matri pariter ac proli exitiosum deprehenditur, cujus medela nullam moram patitur, subitaneum qvoqve & generosum postulat remedium, malo scil. graviori & præcipiti adæqvatum: si nimirum Cruor confertim magis ac impetuosius promanet, hincqve Convulsiones ac Lipothymiæ impendeant. Qvale sane nullum aliud, præter celerem Fœtus eductionem, illi, qvi gravidam & infantem forsan (ad minimum, donec S. Baptismo fruatur) salvare contendit, suppetit: adeo qvidem ut, si unicum & solitarium hoc præsidium negligatur aut tardetur, fœtus in utero extingvatur, brevi post Mater cum sanguine ultimum spiritum profundat; proin saluti, si non utriusqve semper, matris ad minimum, prospiciat hic abortus manu paratus, i. e. occasionis præcipitis, ex *Hippocratis* instituto rationem habeat, stimulum illum ac remoram, quæ constrictionem uteri naturalem & vasorum obturationem sufflaminat, removendo.

§. XII.

Qvamvis enim ex evolutione Scriptorum & Praxi triviali constet, in hoc casu plerumqve commendari remedia diversa blandiora, styptica nimirum, interna pariter atqve externa, una cum Sanguinis Missionibus, per Venæ sectionem in cubito reiteratis: qvibus imminuere & avertere sibi præsumunt affatim & cum impetu ad uterum ruentem sanguinem. Experientia nihilominus perqvam funesta testatur, cuncta hæc auxilia, sive pharmaceutica, sive Chirurgica, irrita deprehendi, & ejusmodi miseras nihilominus, sive per imperitiam ac meticulositatem Obstetricis vel Chirurgi,

ſive per moroſitatem ac pertinaciam Adſtantium, ſub levidenſium talium & malo minus proportionatorum remediorum uſu fatis cedere, ſoli Fato & Naturæ vigori quæ committebantur: minus oportune extractis rebus, Uteri conſtrictionem morantibus, quin potius eructationem cruoris uberiorem cientibus.

§. XIII.

Exempla ejuſmodi gravidarum, quas per fluorem cruoris immodicum in ſummum vitæ diſcrimen conjectas cum prole ſua nihilominus Chirurgia indigitata Orci faucibus eripuerit, commemorat *Guillemeau. l' heureux accouchem. lib. 2. c. 13.* quibus alia idem ſubnectit experimenta, talium nimirum, quæ neglecta hac Obſtetricatione brevi obierint. Paria utriuſque generis enarrat *Mauriceau. des Malad. des femmes groſſ. lib. 1. c. 21.* aſt inprimis in Volumine *des Obſervations ſur la groſſeſſe & l' accouchem. des femm.* Et *Bourgois* Heb-Ammenbuchs *part. 1. c. 5.* fœtus hanc eductionem in caſibus ejuſmodi difficilioribus unicam ſalutis anchoram pronunciat ac obſervationibus authenticis comprobat: ubi ſimul quoque innuit exempla geſtantium, quæ ob eandem aut intermiſſam, aut tardius adminiſtratam, occubuerint. v. g. Fœminæ illius, quæ poſt quadrantem horæ a celebrata hac (tardius juſto ſine dubio) Chirurgia expirarit: quod in cadaveris ejusdem diſſectis vaſis parum admodum cruoris cernere licuerit, ſcilicet ante operationem copioſius profuſi. Quemadmodum inter modernos *Henricus a Deventer* quoque in tali rerum ſtatu nullam cœterorum remediorum efficaciam, & prægnanti una cum fœtu pereundum eſſe, ait, niſi partus excludatur. Nec adeo novam tamen hanc ancipitem obſtetricandi encheiriſin cenſeri poſſe, vel exin inferre datur, quod *Guillemeau allegatus*, Seculi milleſimi centeſimi

quinti

quinti Medicus ac Chirurgus, perhibeat, se operationem hanc vidisse peractam ab Ambrosii Parei Parente, eandemque sub hujus manuductione primum felicissime fecisse in fœmina quadam juvencula.

§. XIV.

Et quemadmodum aliis similes observationes suppetere minus dubito, sic nec ego destituor experimentis cum successu desiderato factæ hujus obstetricationis: tristium tamen plurium simul recordor casuum, ubi modo propter imperitiam ac timiditatem obstetricantium, modo cervicositatem assidentium, intermissum hoc ultimum auxilium victimam cruentam reliquerit matrem cum prole. Memini scil. Bibliopolæ hujus urbis uxoris, quæ Anno millesimo sexcentesimo septuagesimo nono, ex succussione vehementiore a vectione in curru rudiore, in principio noni gestationis mensis, fluori sanguinis immodico per biduum, ad extremam virium jacturam, extremorum refrigerationem & pulsum intermittentem, exponebatur, omnibus remediis sanguinem supprimentibus & corroborantibus frustraneis & ostio uteri mediocriter hiante: cui suasu meo ab Obstetrice nihilominus vivus educebatur infans sexus sequioris, qui tamen aliquot, post acceptum Baptismatis Lavacrum, horis expirabat; matre puerpera per plures adhuc annos superstite, & bis, ni fallor, postmodum felicius gestante atque pariente. Sexennium nondum omnino elapsum, cum ad Mercatoris cujusdam Conjugem vocatus reperirem penes hanc, in magna (ut communiter penes nos fieri solet) fœminarum turba, Medicum in Arte obstetricandi satis peritum: quæ septimo mense gravida, ex terrore plus quam immani, in Hæmorrhagiã Uteri gravissimam conjecta demum consilio collato per illius manus ab hac & mortis periculo evidente, vivente puero,

 quam-

qvamvis paucas tantum horas vitali, liberabatur. Anno millesimo sexcentesimo nonagesimo qvinto, ipsis Vigiliis Pentecostalibus, in Hortulani cujusdam Uxore, cruentæ morti post elevationem molis gravioris, medio mensis octavi, per imperitiam Obstetricis temulentæ adjudicata, cum fœtum adhuc vivum mulierculæ ministrantes mecum censerent, deprehenderem qvoqve uteri ostium leviter patulum, seu laxius potius, ipsemet manum admovi, (nolebam siqvidem salutis matris ac infantis posthabitæ complex fieri,) & qvia hujus involucra jamdum rupta erant, ac Aqvæ promanarant, mox digitis sine notabili renitentia dictum orificium sufficienter dilatavi, ut post leviora & pauca molimina mihi comprehendere licuerit fœtus crura & mediantibus his educere puellam langvidam valde & post anhelationes aliqvot vitales, hinc inde interpellatas, intra horæ dimidium expirantem.

§. XV.

Adstiti tamen pariter ejusmodi casibus, qvibus ex cruento fluore graviore Gravidæ cum Infante mortem obierint, spreto ac neglecto consilio saniore. Qvalis Tragediæ recordor de Anno millesimo sexcentesimo septuagesimo nono, ubi a fulminis horrendi ictu Templum nostrum percutiebatur vehementius, etiam hinc simul percellebatur Mercatoris Uxor mihi affinitate cognata: qvæ mox inseqvente nocte fluore ejusmodi corripiebatur, intra triduum eousq; ingravescente, ut cum fœtu septimestri interiret tandē gestans, quod per Matris superstitiosam timiditatem commendata Chirurgia adhiberi non poterat. Similis funeris memoria penes Civitatem forsan nostram nondū excidit, qvo ante biennium circiter gravida qvædam juvencula, prosapiæ & conjugii spectatioris, post hæmorrhagiam uteri, ni fallor a terrore concitatam,

tam, in vanum adhibitis cunctis auxiliis cœteris, inopinato cum uteri sui inqvilino octimestri, succumbebat, qvæ propter evidentius remittentem fluorem Medico, Obstetrici & consangvineis in vado esse credebatur, inseqvente nocte Recidivam lethalem passa.

§. XVI.

Qvare mirari satis & approbare neqveo *Cornelium van Solingen*, qvi postqvam *Embryulciæ cap. 30.* in fluore uteri cruento, gravidis qvocunqve tempore obveniente, secundum consilium atqve institutum *Guillemeau* & *Mauriceau* eductionem fœtus chirurgicam sancte commendaverat ac delineverat in *the besondere æmerkingen de Frauen en Kinderen concernirende*, nihilominus Sartoris conjugem, propter virium ex Hæmorrhagia uteri qvatuordecim dierum imbecillitatem, Consilio Cornelii Stalpart van der Wiel suffultus, soli fato concesserit, eiqve om[illegible]em manualem operam denegarit: postqvam ex circumstantiis ab ipsomet Scriptore recensitis hæc ejus meticulositas minime impunis pronunciari poterat. An Obstetrices nostrates omnes æqve hujus Remedii ancipitis notitiam habeant, aut in usum trahant, non sine ratione ambigo: cum ad Medicum informandum observata sua recensenda horumqve ætiologias explicandas & ad qvæsita respondendum earum pleræqve rudes valde atqve ineptæ deprehendantur, cum mulierculis plebeis, sui admiratricibus, tantum garrire natæ; nec memini, ab ulla harum unqvam me tale qvid intelligere potuisse. Nisi qvod nuper demum qvandam harum enarrasse recorder, se ad principium octavi mensis gestanti, qvæ enormiori sangvinis per uterum profusioni exponebatur, adstitisse, sibiqve post frustraneum remediorum vulnerariorum usum & post sponte ruptas membranas obviam factos fuisse fœtus pedes, qvibus levi conatu & labore ex utero

pro-

protraxerit puellam per triduum viventem, hæmorrhagia illa usqve ad mediocrem Lochiorum qvantitatem brevi cessante.

§. XVII.

Fateor, Operationem hanc, prout generosam, ita anceps valde, remedium existere, nec ejus eventum desiderio ac spei gestantium atqve amicorum æqve semper respondere: qvin aliqvando Mater, Natus, vel ambo, sub eadem, aut paulo post, pereant. Discrimen tamen hoc qvia, perinde ac aliæ hujus generis Chirurgiæ, aliqvando in salutem periclitantium vergit, sine dubio mortis certæ declinandæ gratia non adeo graviter & absolute formidandum, illiqve indubia mors minime anteferenda. Sane etiam hoc loco auscultandum erit *Celso: Melius est experiri anceps remedium, quam nullum:* postqvam nihil interest, an satis tutum præsidium sit, qvam unicum. Una cum *Galeno 10. meth. med. 10.* ubi, *quanto satius est*, ait, *aliquid nonnulla fiducia vel cum periculo facere, qvam spe adempta certo perire; tanto profecto satius est, potentibus præsidiis pugnare, qvam nihil agere:* atqve hoc qvidem ubi spes non tantum aliqva mortis declinandæ, sed ubi salutis saltem prorogandæ qvoqve, comparet, v. g. ut fœtus debilior eousqve tantum superstes conservetur, donec, Baptismo fruatur, ne alias conseqventias magis politicas tangam. Et quæ nonnullas Obstetrices nonnullosve Operatores in ejusmodi casu difficili fallit, meticulositas, per qvam sibi suæqve existimationi consultius ducunt a momentoso hoc similive remedio abstinere, ne mortem accelerasse plebi videantur, vel ideo suspecta judicanda, qvod secundum *Hippocratis Legem, Imperitiam artis* arguat: hincqve studiose cavendum, ne, dum indemnitati Gestantis tutioribus sic dictis præsidiis litamus, ac soli Naturæ nutui atq; Fato fallaci difficillimum ejusmodi statum concedimus

mus, necessariæ atqve adæqvatæ opis neglectu periclitari sinamus ejus, & quem utero fovet, infantis salutem, proin exitiosæ utrique existant blanditiæ pariter Obstetricantis, ac Obstetricationis durities. In desperatione versatur Mater cum Infante, dum fluor hic minime cessat, donec illa ab hoc fuerit liberata: cur non, si non ambo, unum ad minimum isti eripiamus, & qvidem infantem in specie, si non vitalem, ad minimum eousque viventem, donec Sacramento initiationis potiri valeat. Est præterea hæc operandi ratio non adeo difficilis, prout eam sibi concipiunt Artis Obstetricatoriæ minus periti: modo secundum sanam rationem ea adornetur, quæ in eo præprimis versatur, ut oportune ac in tempore fiat.

§. XVIII.

Scilicet ante omnia nec properanda nimis, nec justo diutius procrastinanda, erit Chirurgia hæc. Non prius, hoc est, non statim, ac fluor apparet, neque, ubi nondum adeo impetuosus fuerit, & viribus adhuc polleat gravida: utpote in qvali casu adornata atque repetita in Cubito Sangvinis missio gestationem non raro ad terminum usque partus naturalem integram conservat ac firmat. Si imprimis in lecto simul se quietam contineat ista, non, ut Vulgus satis superstitiose sibi persvadet, per novem tantum dies, sed per plures etiam, imo ad mensem integrum; seu donec evanuerint symptomata, læsionem uteri concomitantia & consequentia. Spatium novem dierum a violentia illata equidem laxum satis videtur, læsionis magnitudinem seu gradum observandi, ex superingruentibus intra hoc symptomatis; ast Fatale periculosi eventus per hoc non eousque restringitur, quin post idem, & ubi res transacta videbatur, de Matre ac Infante male adhuc aga-

tur. Prout quippe contusio aut qvævis utero facta injuria non unius generis, sed modo major, modo minor, existit, nihilominus disparitatem hanc a priore adeo exacte semper dignoscere vix datur: ita tutius agunt fœminæ, quæ quieti ultra nonum diem indulgent, quam quæ ad motus ac labores hoc vix elapso statim se denuo recipiunt & periculo Recidivæ enormioris se exponunt. Cum novennarii numeri, ut talis, nulla in operando vis, & commotio uteri levior intra paucas horas vel dies, gravior intra totidem septimanas, aliquando sanari ac firmari nequeat.

§. XIX.

Qvinimo aliquando ingens satis gestantibus cruoris evenit profusio, quamdiu tamen hæc vires Matris nondum enormius attrivit, nec dolores etiam partus adhuc omnimode evanuerunt; neq; graviora symptomata, in specie Convulsiones aut Deliquia animi, superveniunt, & Fœtus in situ naturali deprehenditur, Naturæ potius prudentiæ mora aliqua adhuc erit concedenda, quam violentiori atque extraordinario statim huic molimini Mater exponenda: nisi ut, quamprimum hoc fieri queat, Membranæ fœtum involventes rumpantur, sicque latior Placentæ avulsio declinetur, simul tamen fores pandantur infanti enixum quærenti. Approbat hoc consilium *Mauriceau Observat. sur la grossess. & accouchem. obs.624*, exēplo gestantis, Hæmorrhagiæ uteri vehementiori, & quidem ad gestati usque extinctionem, expositæ: in qua cum dolores partus observaret, etsi non omnimode genuinos, vires vero nondum plane exhaustas, ac fœtus caput ad ostium pronum, hujus eductionem festinare noluit, ne matri præter necessitatem vim inferret, sed post factam involucrorum rupturam Naturæ motui enixum illius concessit, qui paulo post felicissime contigit. Quodsi

vero

vero ad Lipothymias aut Convulſiones uſque promanet cruor, mora omni poſthabita Embryulciam hanc tentare opus erit.

§. XX.

Præterea ratione ſangvinis Miſſionis commendatæ adhuc monendum, ne in qvavis hujus generis Hæmorrhagia uteri in uſum trahatur, vi perſuaſionis, quaſi in immoderatiore, ſi non undiquaque forſan prodeſſe, ſaltem minus obeſſe, valeat: dum quemadmodum in mediocri, & ubi vires adhuc conſtant, auxilio eſt, in cubito non tantum, ſed crure quoque, adminiſtranda, ſi forſan Convulſiones illam comitentur; ſic in graviore, ac ubi illas jamdum nimis exolutas eſſe, inquietudo fœminæ ingens hujuſque pulſus languidior ſeu exilior innuit, ejuſmodi ſanguinis depletio periculum vitæ intendit, ut aliquando ſub ejus adminiſtratione, aut paulo poſt, gravida expiret, ſanguine ac ſpiritibus ante hanc valde jamdum depauperata.

§. XXI.

Neque accingere ſe debet Obſtetrix aut Operator ullus ad Fœtus hanc eductionem, priuſquam aliquid dolorum partus adeſſe vel adfuiſſe cognoverit, & quamdiu Uteri Orificium ſtrictius adhuc clauſum deprehendit. Adeo quidem, ut ſub circumſtantia hac, & ubi Natura in illis concitandis ſimul deficit, matris intuitu ſatius ſit nihil plane moliri, utut cum infantis præjudicio ac diſcrimine hoc fieret: cum per violentiorem Matricis dilatationem ſine dubio vivis eripiatur Mater. Pro qua interim juvanda ac doloribus partus movendis non immerito commendantur Enemata paulo acriora, quæ ſimul ſtimulos ſpaſmodicos, ſi forſan, ut dictum, Convulſiones præſto ſint, diſcutiant atque revellant. Quinimo, annotante *Riverio cent. 3. obſ. 24.* ab adminiſtrato

Clystere sanguinis fluor aliquando evidenter satis imminuitur, qui forsan ab eodem magis intendi videri posset: forsan juxta eundem Scriptorem ea ratione, quod a Scybalis Intestini Recti Uterus hactenus pressus motum illum sanguinis præposterum cohibere non potuerit, ab hac vero oppressione liberatus ad motum naturalem magis redeat. Nec si excretio Sanguinis nondum enormior fuerit, & Ostium Uteri sub viribus mediocribus aliquantulum hiet, aliquid agere, sed soli Naturæ totum committere negotium, decet: nisi ut membranæ fœtum ambientes quam cito rumpantur, ne hæ, circumferentiæ Placentæ undique continuæ, inter partus conatus tensæ hanc ab Utero magis magisque avellant, sicque hæmorrhagiam graviorem reddant.

§. XXII.

Ordinarie ac utplurimum penes parturientes ambitus Orificii Matricis tenuis, mollis ac æqualis deprehenditur, quales etiam facilius ac feliciter pariunt: illæ vero, quibus compages hæc crassior, durior & inæqualis contingit, v.g. primiparæ, provectioris ætatis, ac quæ laboribus multis & durioribus vacant, difficillime & non sine periculo partum enituntur. Pariter operationem faciliorem promittit prior & naturalis magis ostii hujus constitutio, ac quæ tali gaudent, eam utplurimum salutarem maxime experiuntur & evadunt: dum contra compactius & prædurum magis Uteri orificium eandem difficiliorem & non raro exitiosam præstat. Fallitur siquidem *A. Laurentius*, dum *lib. 7. cap. 12.* ejus substantiam, quo partus propinquior, eo magis incrassari atque rigescere tradit, & Experientia eum contrarium docere potuisset, scilicet Ostium hoc tunc magis attenuari, mollescere ac quasi complanari: nisi forsan sub doloribus nothis dispositione

spasmo-

ſpaſmodica, ubi ad aliqualem prominentiam atque rigiditatem idem manifeſte conſtringitur.

§. XXIII.

Neque tamen juſto diutius & ad extremorum usque ingruentiam differenda erit hæc Chirurgia, ſed ſtatim ac ſanguinis fluor immodicus & continuus comparet, de præcedanea gravidæ corporis colliſione, tenſione ac vehementiore animi affectu ſimilive cauſa evidente conſtat, deliquia animi superveniunt aut imminent, unde ingentem Secundinæ avulſionem augurari jubemur, de Fœtus eductione cogitandum, Ne, dum hanc ad Convulſionum invaſionem moramur, ſub manibus cum illo expiret Gravida. Aut ſi forſan poſt moram ejuſmodi ancipitem vivus prodeat vel educatur Fœtus, parturiens nihilominus, ceſſante quamvis fluore cruento, brevi poſt perit: tantum ſangvinis cum ipſi vix reſtitet, quantum ejus vitalitati perpetuandæ ac deliquiis cordis lethalibus avertendis foret adæquatum. Caſum hujus generis funeſtum ex *Bourgois* ſuperius allegavi, ubi poſt tardius eductum infantem puerpera mox animam exhalabat: ob defectum nempe ſanguinis immenſum, & vaſa in cadavere tantum non omnino inania reperta. Cui forſan par dici poterat Fatum Sororis juvenculæ *du Mauriceau*, quod hic *des malad. des femmes* l. c. c. 21. prolixius exponit. Hæc octo atque dimidium menſem gravida, ex lapſu in genua gravem ſuſtinebat uteri ſuccuſſionem, ex qua etſi primis mox diebus nihil mali perſentiſceret, tertio tamen vehementioribus ac crebrioribus partus doloribus, cum enormiore Sanguinis excretione corripiebatur: attamen ſive per imperitiam, ſive meticuloſitatem Obſtetricis & adducti Chirurgi, omnem evadendi ſpem denegantium, matris atque infantis ſalus ſoli Fato, ſine ullo Artis admini-

 culo

culo, fuit demandata, interim per horas novem ſub continua & ultra trium Quartarum cruoris promanatione viriumque evidentiſſimo decremento relicta. Donec tandem ab ipſo hoc Fratre feliciter quidem ac vivus educeretur Fœtus, intra horulæ tamen ſpatium, ſub deliquio graviore cum Nato ex vivis decederet ſoror, ſangvinis fluore quamvis ſuppreſſo.

§. XXIV.

Multo minus in ejusmodi occaſione ancipiti dolores partus frequentiores ac potentiores expectare conceditur, quaſi hæc naturæ conamina Artem juvent: utpote quales in principio hujus fluoris plerumque quidem eveniunt: imminuuntur tamen ac evidenter remittunt atq; intermittunt, ubi ille ad Lipothymias uſque intenditur, hincque Naturæ tendentiæ expulſoriæ fatiſcunt. Demum, quamvis nondum ſufficienter explicato ſeu aperto Oſtio Matricis hæc Operatio ſuſcipi nequeat, ac remediis tantum ordinariis & blandioribus tunc inſiſtendum veniat: minime tamen eadem ad totalem & latiorem usque illius hiatum differri debet, utpote quam manibus non raro juvare licet, modo illud aliquantulum, pro digitis Operatoris ſucceſſive admittendis, hiſcat: poſtquam profuſio illa ſanguinis hoc abunde humectat, viriumque imbecillitas tonum ejuſdem perinde laxat, ac ſi potentiores ſuſtineat, vel ſuſtinuerit dolores eadem fœmina. Par enim circiter in hac fieri videtur, ac in illis, quæ morbo quovis graviore forte ad ultimum fere ſpiritum attritæ ac defatigatæ, hinc Prognoſtico relictæ, partum facilem & tantum non ſine ullo dolore experiuntur, i. e. ſub tali virium langvore citius pariunt, ac ſe peperiſſe putant; relaxatis nempe ab hoc, ſeu per tantum animi & corporis deliquium, vinculis cunctis naturalibus, ut proin nullo vel exili conamine diſtenſivo opus habeant. Nunquam vero ſolius

us Naturæ nisui fidendum, si Placenta eousq; descenderit, ut in ostio promineat, postquam hic illius situs pravus totalem ejusdem secessum seu a superficie uteri avulsionem, hinc enormiorem Sangvinis ac Virium profusionem, roburque illius ad Fœtum commode expellendum impar, arguit. Seu in occasione hac infans quam celerrime educendus, si huic & matri tempestivam operam ferre, aut illo mortuo hanc nihilominus a morte vindicare malimus; juxta modum paulo post describendum.

§. XXV.

De cœtero operationem hanc neutiquam sufflaminare poterit Gestationis tempus præmaturius forsan, quin potius quilibet ejus mensis, & fœtus quælibet ætas, cœteris paribus, eandem admittat, imo postulet symptoma hoc valde urgens, quotiescunque ex hoc mater de vita periclitatur: proin non minus ante, ac post, septimum mensem. Quamvis, si illa post septimum oportune ac rite fiat, major spes subsit Fœtus æque ac Matris conservandi, quam si præcocius & ante illum hanc adornare urgeamur: cum ante septimum mensem, sive sponte nati, sive arte educti, raro vivi, nunquam vitales, prodeant; i. e. utut vivi excludantur, diu tamen superstites haud maneant, sed brevi moriantur, robore nempe homini viventi adæquato destituti.

§. XXVI.

Unum adhuc est, quod feliciorem hujus Embryulciæ successum interpellat, nihilominus qvod a priore dignoscere vix unquam conceditur, ex cadaveris demum Gestantis autopsia constat: Si nimirum Hæmorrhagia ejusmodi a vulnere seu dilaceratione ipsius Uteri evenerit, facta sive a violentia externa, v. g. percussione; sive a nimia ejus ab intra distensione, pravum fœtus situm ejusdemque molimina plus quam ordinaria consequente. Qualis posterioris exempli

recor-

recordor in Serratoris cujusdam Uxore annoſiore primipara, Dyſtocia, ſeu potius partu nullo, ſuccumbente: in cujus cadavere diſſecto Fœtum, facie ad anteriora abdominis materni converſa, capite oſſis Ilium ſiniſtri coſtæ innixum & tantum non impactum cernebant mecum mulierculæ adſtantes, ſimulque rupturam uteri lateris dextri, pedum Fœtus extremis propinquiorem ac digiti longitudinem æquantem: Sine dubio a pravo hoc fœtus ſitu ſub partus conatibus biduanis vehementioribus oriundam. Similium phœnomenorum mentionem faciunt *Salmuth. 1, obſ. 16. Schenckius l. 4. de utero obſ. 8.* & *Gvillemeau l' heureux accouchem l. 2. c. 13.* atque horum quidem poſterior in fœmina quadam viginti quinque annorum, quæ ſub partus termino fluore ſangvinis triduano diffluens (cauſam ſeu occaſionem hujus tacet Scriptor) equidem facillime pariebat, poſt paucas tamen horas ſpiritum exhalabat; cujus Uterus, abdomine diſſecto, prope inſertionem vaſorum Hypogaſtricorum, ſimul ruptorum, fiſſus ac laceratus comparebat, cum notabili cruoris extravaſati in cavo Abdominis collectione. Cujus quoque generis eſt, quod Mauriceau *alleg. loc. obſ.* 251. de juvencula quadam refert, quæ biduum ante partum lapſum vehementem in genua paſſa ex præternaturali & nullo partu mortem obierat: in cujus abdomine diſſecto major offendebatur Fœtus portio, per rupturam Matricis inſigniorem eo depoſita, ſolo capite in hac relicto, quamvis ſub vitioſo pariter ſitu; id eſt, facie & ventre ſurſum converſis, ipſo vero capite ad latus inclinante. Breviter, mulieres, quibus ejusmodi ruptura uteri à quacunque occaſione contingit, nunquam evadunt, ſive ſponte pariant, ſive per Chirurgiam juventur.

§. XXVII.

§. XXVII

Sicut etiam quam maxime advertendum ſuggerit idem *Mauriceau obſ. 411. & 422.* & hinc inde eandem Operationem, etſi infanti forſan ſalutarem, vix tamen æque ſemper felicem contingere Matri, ſi ſangvinis illa eruptio vitioſa a lapſu ſimilive læſione externa concitata fuerit, quam ſi, ut aliquando fieri obſervamus, a ſola plenitudine vaſorum tale quid evenerit. Hinc, quamvis circumſtantia hæc Operationem illam non omnino diſſvadeat, prolis adminimum ſalvandæ cauſa, exiſtimationi tamen ſuæ & Artis per eandem quam maxime proſpicere licebit, majus hoc Aſſidentibus exponendo periculum, ne in Operatorem aut Operatricem culpa redundet, extremitati potius aut gravitati morbi attribuenda; ſicut quotidie fieri obſervamus, quodque penes Artificem peritisſimum quoque non parum meticuloſitatis gignit.

§. XXVIII.

Quibus Perhibentibus ac Prohibentibus cunctis circumſpectius indagatis ac trutinatis ipſa Operatio hunc in modum ſuſcipitur. Nimirum in Lecto vel Sella parturientibus ſolenni, ſimili ratione, ac in partu quovis, collocata ſeu ſituata geſtante, Chirurgus ſeu Obſtetrix ſinui muliebri digitos arctius complicatos blanda manu intrudit, hosque, poſtquam Oſtium Uteri ſubintrarunt, ſucceſſive, hoc eſt, unum poſt alterum explicat, pro hoc ſenſim & quantum poſſibile, absque notabili violentia, dilatando: non, ut in aliis Partus caſibus caveri ſolet, dolores hujus adjutrices a Natura expectando, ſed ſub prima ſtatim manus applicatione; vel quod, ut jam dictum, dolores illi in hac occaſione deficiant, vel quod adjutorio eorum minus opus ſit, relaxato jamdum p. n. Oſtio uterino ab Hæmorrhagia profu-

ſiore ac virium fatiſcentia. Quo facto & dum Membranas Fœtum ambientes nondum laceratas deprehendit, has perfringere minus dubitat, quin potius feſtinat; partim quo, ut ſuperius innui, major & omnimoda Placentæ avulſio, quæ extravaſationem cruoris intendere poterat, interpelletur; partim ut via, ad Fœtum inquirendum atque extrahendum patula ſatis quantocyus reddatur; partim ne dum deficientibus aut langveſcentibus doloribus partus naturalibus, qui Membranas nominatas alias, eas per oſtium uteri exprimendo & in anguſtias quaſi cogendo, diffringunt & quaſi crepare faciunt, obſtetricatio hæc cum exitio Matris procraſtinetur, cujus tamen leviori moræ grave periculum ſubeſt.

§. XXIX.

An divulſio hæc membranarum manualis in partu naturali quadret atque ſuſcipienda, inter rei obſtetricatoriæ Commentatores ac Adminiſtratores valde diſceptatur, eorumque ac Obſtetricum alios aliaſve timidos ſatis deprehendimus, v. g. ex harum Peritioribus *Louiſſe Bourgois* Heb-Ammenbuch *part. 1. cap. 8.* quamvis earum alias adeo temerarias quoque offendamus, quibus moris nefarii eſt, tantum non in qvavis obſtetricandi occaſione illam tentare ac perficere: ſibi encheiriſin hanc ad partum qvemvis accelerandum proficuam valde eſſe perſuadentes, aliquando eandem inter arcana ſervantes. Quam litem prolixiorem quo paucis dirimam, aſſero cum aliis, lacerationem hanc involucrorum quandoque eximiæ neceſſitatis atque emolumenti eſſe, adeo ut Matrem perinde ac Prolem interdum ab internecione certa vindicet, modo oportune ſuſcipiatur; quandoque tamen eandem exitioſam quoque ſatis utrique evadere. Non tantum quod aquis præmaturius profuſis muliebria aridiora, hinc enixus fœtus difficilior,

cilior, evadant; ſed quod idem Fœtus, perverſe forſan locatus, perditis aquis circumfluentibus, in hoc ſitu pravo confirmetur ejusdemque figuræ vitioſæ correctio maxime turbetur atque impediatur. Quibus accedit, Aquas intra Membranas compreſſas Os Uteri præ infantis capite commodius aperire, adeoq; partum minus forſan morari, quam juvare: cujus phœnomeni intuitu illæ citius rumpi non debent, niſi poſtquã Oſtium hoc ſatis, h.e. ut latitudine ſua capitis fœtus, quod permeare debebat, moli reſpondeat, explicatum fuerit.

§. XXX.

Urget divulſionem hanc partus aliquando omnino naturalis, ſi Oſtium nempe Matricis perfectius hiſcat, ſinui muliebri vertex Fœtus directo immineat, nec dolores parturiendi deficiant; Involucrorum illorum denſitas nihilominus ſeu tenacitas extraordinaria enixum ejus ultimum moretur, adeo ut modo partus, naturalis equidem, tardior tamen ac difficilis, hinc veniat metuendus; modo fieri queat, ut ſub mora hac a ſitu naturali plus minus divergat naſcendus, proin ſui enixum ſibi ac parturienti moleſtiorem præſtet. Quinimo ſi Caput ejus ad alterutrum latus declinet ac obliquetur, etſi hujus directio ac in ſitum naturalem reductio, integris quoque membranis fieri poſſit, ac commodius fieri ſoleat: caſus nihilominus non raro emergit, quo ſub conamine hoc directorio Fœtus caput hinc inde commoveat ac retrahat, liberius adhuc aquis innatans. Quo obſervato rumpendæ ſunt membranæ ac dimittendæ Aquæ, ut caput Fœtus non modo commode dirigere, ſed directum quoque ſtabile ad partum uſque conſervare, ſicque figuram vitioſam magis evitare, integrum maneat. Aliquando tamen ſitus quoque Fœtus præternaturalis obſtetricatoriam dictorum involucrorum aperturam poſtulat; & quidem in cunctis illis occaſionibus,

nibus, quibus illi corrigendo Obstetrix allaborare tenetur; utpote quod sub tunicarum seu aquarum integritate fieri nequit, v. g, si idem Fœtus alterutram manum extra uteri ostium promat, si Funiculus umbilicalis prolabatur &c. qvo nimirum utramque hanc aliamve partem errantem pone caput illius promptius reponere liceat, iisque repositis caput solitarium altius & commodius prodeat.

§. XXXI.

Sed potioris sine dubio necessitatis atque emolumenti hæc Membranarum ruptura obstetricatoria deprehenditur, ubi vel brevius, vel longius, ante partus naturalis terminum fluor cruentus vehementior gestantem corripit: vel ut excretionis hujus præternaturalis impetus retundatur, vel ut facilius educatur Embryo, prout superius monitum; proin minus differenda. Postquam per experientiam innotescit, laceratis his repagulis, omnibus fere quamvis deploratis, sub effluxu aquarum Hæmorrhagiam illam evidenter satis imminui, si non omnino cessare; quatenus illis rejectis acetabula uteri hactenus distensi cum vasorum sanguiferorum ostiolis, ab avulsione Secundinæ omnino patula, ab uteri compage subsidente & constricta magis arctantur: Fœtum vero forsan in situ naturali constitutum aliquando per dolores, denuo quasi resuscitatos, mox ad partum urgeri, ac promptius, sine multa manuali opera, tantum non ab eadem uteri constictione solitaria, in lucem protrudi: Aut si forsan enixus ejusmodi naturalis haud evenerit, sed per crura educendus fuerit Embryo, advertente *Guillemeau l. a.* matura illa tunicarum divulsio hoc etiam commodi præstat, ut sub aquarum effluxus momento, & quamdiu uterus mollior atque laxior adhuc, manu illico & adverso quasi flumini immissa ad crurum conquisitionem & adductionem converti

verti ac dirigi commodius possit in hoc infans; quam si impetu Naturæ demum & ante manus applicationem profusis aquis, tale qvid suscipendum fuerit, in utero scilicet sicciore atqve rigidiore.

§. XXXII.

Saltem circa negotium hoc dubitare licet, num ruptura commendata tunicarum in difficultate præsenti perinde fieri possit, ac in partu naturali, & qvi sub pleniore Naturæ vigore contingit? postqvam Ratione æqve ac Experientia convincimur, in hoc illas, non, ut Vulgi & Muliercularum hactenus tulit traditio, a Fœtus calcitratione ac artuum ejus vehementiore nisu ac impulsu dilacerari, illumqve ipsummet quasi claustra hæc novimestria reserare: dum ruptura hæc in parte earum ad & per Ostium uteri prominente & capiti Fœtus directo opposita, seu in quam nec manibus, nec cruribus ullus conceditur impetus, observatur. Ut verosimile fiat, eas non ab intra divelli ac perforari, sed per conatus demum uteri parturientis constrictorios ad crepaturam usque comprimi; & qvidem in parte sui maxime extra Ostium Uteri protuberante ac in angustias coacta, ab uberiore aquarum ad hanc impulsu atque pressione: per consequens sub hac quoque pressione hincqve oriunda turgescentia demum membranarum earum rupturam arte juvari posse. Qvibus ita se habentibus (provoco ad Obstetricum prudentiorum attentionem) vix adeo facili concipere datur, qua ratione flaccidiora minusque tensa hæc involucra digito in præsente casu adeo commode perfringi quæant, pressione illa crepatoria haud concurrente? qvam plerumqve hic deficere, deficientibus nimirum doloribus parturiendi, pressionem hanc alias præstantibus & cum manu Obstetricis coagentibus, ex antecedaneis repetendum.

§. XXXIII.

Aſt evaneſcet omnis ex circumſtantiis adductis ſuborta difficultas, ſi attendamus ſatis teneram & lacerabilem Tunicarum harum eſſe texturam naturalem, ut non tantum quamvis rudiorem illarum contrectationem evitare ſedulo teneatur obſtetrix, pro incautiore & intempeſtiva earum ruptura declinanda, ſi nimirum cum humoribus extra orificium uteri protuberent; ſed eædem quoque non raro ante ſui prominentiam tenſionemve, ac doloribus vix incipientibus (ne dicam longius ante terminum fatalem) ſponte crepare ac rumpi. Ut per conſequens nec in hac occaſione earum denſitas atque tenacitas eousque timenda veniat, quaſi ungvibus digitorum ſuperari ac perfringi haud poſſit; cujus contrarium manus applicatio arguit, vel hoc præſumere jubet, quod cum tale quid, uno vel altero ante Partus terminum ſolennem moliamur menſe, has Membranas æque, ac Fœtus membra, firmitudinem ac robur ultimum nondum acquiſiviſſe, utique concedendum ſit. Imo quid vetat Uncinulo ſimilive inſtrumento perforante hoc aliquando agere, quod digitis nudis haud conceſſum; ne tangam, per hæmorrhagiam grandiorem mortificatas quaſi & tono naturali orbatas tunicas digitos Obſtetricis vel Operatoris promptius admittere, quam vigore ſuo tenſivo ac renitentia vitali adhuc pollentes. Illud ſaltem circa dilacerationem hanc Membranarum, prout in genere, ita in præſenti caſu, adverti debet, ne dum eam molimur, easdem validius attrahamus: ne hac ratione ab utero ſimul intempeſtive avellatur Placenta, aut ejus unitas cum Utero aliquatenus ſeu leviter tantum ſoluta, omnimode abrumpatur, hinc ſangvinis profuſio in Infantis ac Matris præjudicium intendatur.

§. XXXIV.

Majoris momenti existet negotium, si loco partis secundinarum membranosæ carnosa, i. e. Placenta seu Epar, uterinum dictum, Infantem antecedat: h. e. ab Uteri Acetabulis penitus avulsum & ad ejus Ostium devolutum fluorem ejusmodi cruentum patret viamque infanti intercludat. Hac ratione siquidem Matri non tantum Sanguis vitalis subtrahitur enormius, sed Fœtus quoque brevi suffocatur, respiratione destitutus: qua nihilominus maxime indigebat, postquam ejus sanguis intra Epar uterinum avulsum nihil amplius vitalitatis a Matre suscipit. Equidem status hic ab omnibus æqve obstetricibus vix adeo prompte dignoscitur, quod corporis illius substantia carnosa ad contactum cum muliebris sinus compage eadem videatur; sagaciori tamen eum facile ominari licet ex enormissima sanguinis profusione, & si Ostio Uteri digitos cautius immittere, sicque Uteri ac Vaginæ parietes atque ambitum a contento hoc discernere norit. Insuper vero massam hanc carneam ab ipso Fœtu hujusque membris distinguimus, cum capite hujus mollior tangatur, mollitie quoque ac lubricitate carnes infantis compactiores & ossibus intertextas evidenter superet exossis omnimode ejus compages: ne dicam, continuum huic Funiculum umbilicalem ejus præsentiam (nisi inversa forsan facie ostium uteri spectet) innuere. Interim quo gravius ab hoc casu præ cœteris a fluore sanguinis impetuosiore imminet periculum, tanto magis festinanda erit Fœtus eductio, hujus ac genitricis gratia.

§. XXXV.

Communiter duplicem hujus Secundinæ secessus sibi concipiunt modum seu gradum, v. g. *Gvillemeau* ac *Mauriceau*: ita ut illa modo ad Orificium uteri deprimatur, huicque

propin-

propinqvius immineat, modo idem præter ac elabatur & ad Vaginam plus minus descendat. In priore casu illam eousque ad alterutrum Uteri latus reclinare seu devolvere jubent, donec Membranarum aliqua portio Ostium spectet, pro educendis aquis dilaceranda (nisi forsan rupta jamdum fuerit) Fœtumque mox & ante omnia cruribus educere: ast in posteriore occasione, & Placenta extra Matricem penitus elapsa, simulque si Membranæ ruptæ fuerint, extrahi debere primo secundinas, hincque demum Infantem. Verum cum opus non exiguæ difficultatis sit, secundinarum nondum ruptarum portionem ad latus alterutrum dimovere, pro membranea commodius perforanda, subitaneam tamen sui eductionem Fœtus urgeat; ipsam potius prominentem carneam Placentam digito vel uncinulo mox perforare consultius erit: quod eo facilius fieri potest, dum ejus textura minus fibrosa molliorque, membranea quoque expansio, eam ab una parte obvelans, reliqua tunicarum substantia tenuior longe proin lacerabilis maxime existat. Hinc quantum per Ostii uteri amplitudinem licet, digitis ruptura facta dilatetur: sic post eductas aquas fluor saugvinis evidenter imminuetur, & uterus ad aliquales conatus se denuo forsan accinget; sub quibus si caput Fœtus perpendiculariter & recta magis immineat, exiguum Naturæ momentum, pro infante expellendo concedatur. Quod si vero Obstetrix aut Operator Infantem in pravo situ offendat, aut vires Matris ad extremum magis ac ad dolorum partus evanescentiam fatiscant: rupta omni mora illum pedibus protrahere conveniet, modo sc. in partu quovis præternaturali quam maxime securo ac congruo.

§. XXXVI.

§. XXXVI.

Paradoxum quidem plerisque Veterum, ac inter hos *Carolo Stephano 3. de dissect. part. corp. human. c. 2.* videbatur, fœtum unquam per crura ex Matrice protrahere: quoniam hic mortuum viva Matre dum educandi rationem tradit, semper Caput hujus apprehendere jubet, nunquam vero tutam ejus extractionem, quæ a primis pedibus fiat, pronunciat. Verum pari ratione, ac in aliis occasionibus difficilioribus, in hac quoq;, ubi fluor uteri cruentus Fœtui ac Matri periculum portendit, modus hic operandi, a cunctis forsan rei obstetricatoriæ Scriptoribus modernis, quinimo a Praxi quotidiana, approbatur: & v. g. *Johannes Bauhinus*, ex relatione Fratris, *Caspari Bauhini append. ad Rouset. de partu cæsar. hist. 8.* Stephani modum undique fere alias secutus, in hoc nihilominus ab eo recedebat, dum in simili obstetricatione ante omnia pedes perquirebat, iisque inventis victoriam canens, fœtum protrahere, Obstetricem jubebat. Pariter *A. Paræus lib. 23. c. 26.* ubi circa mortui infantis extractionem occupatus, dato etiam, quod hic in caput pronus se ad Uteri Ostium offerat, eum molliter sursum repellere ac circumvolvere investigatosque pedes Uteri ostio adducere, monet. Neq; hoc quidem sine ratione, quod nimirum capite globoso & crassiore commode apprehendere ac protrahere infantem minime liceat; nec in præsenti casu ejusmodi Fœtus inversio tibiarumque perquisitio res adeo difficilis videri poterat, in utero a fluore cruento enormiore maxime relaxato, ac operationi minus renitenti.

§. XXXVII.

Equidem videri poterat moles hæc carnea, ad Oſtium Uteri devoluta, corpus plane heterogeneum ſeu toto genere præter naturam, proin ante omnia, hinc ante fœtum quoque, auferendum. Quale quid tamen, quia ob connexas eiqve continuas membranas fieri vix poteſt, quin his cum Placenta attractis ſimul quidem adducatur, minime tamen educatur, nedum educi queat ille; earundem interim Membranarum, internam ſcil. Uteri faciem ſuccingentium, lævor converſionem Infantis ſimilemve Operationem neceſſariam evidenter juvat, &, ne inter operandum adeo facile lædatur Matrix, proſpicit: ſine dubio Infantem ante Secundinas excludere, magis e re erit, utpote cujus vita ſub anguſtiis & mora ejuſmodi valde periclitatur. Secus autem agendum videtur in occaſione poſteriore, ubi nimirum profundior & extra Oſtium Uteri deſcenderit ac præcipitatatum fuerit Epar uterinum, hujuſque Membranæ ruptæ deprehenduntur penitus. Educendæ ſunt ſcil. ante Fœtum Secundinæ, ne Operatori vel Operatrici impedimento exiſtant, moramque nectant Matri ac Infanti pernicioſam admodum. Cujus circumſtantiæ quoque intuitu ne quidem Funiculus Umbilicalis ante Embryonis eductionem deligendus ac reſcindendus; non ut plebecula mulierum ſibi perſvadet, quaſi per hunc aliquid vitalitatis a ſecundina ille interim adhuc capiat, ſed ne exiliſſimum quidem temporis momentum pereat, & Matris gratia fluor ſangvinis quam primum ſiſtatur.

§. XXXVIII.

Atque ſic me abunde ſatis comprobaſſe puto, Abortum Geſtanti pariter ac Fœtui ſalutarem Arte aliquando adornari poſſe, imo, tanquam remedium in caſu explicato, pro priore ad minimum ſuperſtite conſervanda, maxime neceſſarium fore: quin tamen, dum fluor ſangvinis interdum immodicus, cum hinc emergentibus deliquiis ac convulſionibus, in ipſo quoque partus termino enixum, feliciorem turbat, prout §. 5. annotatum, parem ille obſtetricationem poſtulet, in dubium vix vocari valet; i. e. citam & anticipantem Fœtus eductionem, tanquam unicum hujus ſymptomatis remedium. A profluxu ſiquidem tali intempeſtivo Fœtus non tantum periclitatur, ſecundum obſervationem *Hippocratis de ſuperfœt. t. 7. Si cui ex partu laboranti fluxus multus ſangvinolentus, citra dolorem, ante puerum prodeat, periculum eſt, puerum mortuum exvolvendum, & non vitalem:* Sed parturienti quoque exin officio ſuo neceſſariæ deficiunt vires, in Lipothymias ac convulſiones conjectæ; quibus declinandis irritum ac minus adæquatum uſum præſidiorum ordinariorum eſſe, Obſtetrices &, qui iis ſuccurrunt, Operatores latere nequit, diverſis etiam exemplis confirmat *Gvillemeau c. 13.* una cum frequentiore aliarum experientia.

§. XXXIX.

Occaſiones hujus, parturientibus minus oportune ſupervenientis, Hæmorrhagiæ vel Partum brevi antecedunt, vel eidem combinantur ſeu ſuperveniunt: quarum priores ſuperius recenſi-

fitæ, v. g. lapfus, contufio, fuccuffio, terror; pofteriorum forfan frequentisfima eft, fi ad crebriores atque intempeftivos conatus enitendi ab imperita & morofiore Obftetrice adigatur Puerpera, aut pellentibus fic dictis remediis dolores partus præpropere ac præter necesfitatem cieantur. Utpote qua ratione non tantum Foetus, perperam forfan locatus, in hoc fitu vitiofo confirmatur, ejufque enixus præpeditur, fed (quod hujus loci maxime) fanguis pariter, vafa Matricis interfluens, præter modum & ad eruptionem ufque exagitatur, connexione Placentæ cum utero foluta. Quale quid aliquando etiam patraffe memini fub partu ab adftantibus Abdominis defuper factam compresfionem, &, prout nugantur, infantis ad inferiora depulfionem: vel ideo pariter parturientibus haud æque proficuam, quod non fine difcrimine Contufionis Matricis fiat, tunc temporis tenfæ ac fenfibilis valde. Nec denique rationi omnimode repugnat, rudiores inter parturiendum contrectationes & vellicationes membranarum tale quid patrare poffe, feceffum Epatis uterini feftinantes.

§. XL.

Ejufmodi proin cafus pariter folius Naturæ nifibus haud committendus, verum omnis obftetricationis mora in illo excutienda, ne in remedia ordinaria ftegnotica major jufto fiducia collocata perire interim concedat matrem cum prole. Operandi rationem ex antecedaneis repetere & de hujus feliciore fucceffu tanto minus ambigere licet, quanto perfectior ac maturior in partus Fatali exiftit nafcendus: eodem etiam tempore cooperantem habemus naturam propitiam & peritam magis Obftetricem.

S. D. G.

